

Resan till Melonia

En filmhandledning från Svenska Filminstitutet

Bild: Per Åhlin

Rek för åk F-2

Ett filmäventyr om två sagoöar i havet. Grönsaksön Melonia är ett förtrollat paradys som hotas av skumma skurkar från den av industrin förgiftade ön Plutonia. **Resan till Melonia** är filmanimatören Per Åhlins fria fantasi kring William Shakespeares skådespel Stormen.

Filmen är befolkad med ett myller av lustiga och fantasifulla figurer som alla utformats med Per Åhlins säregna känsla för långa näsor, tättsittande ögon och sladdriga kroppar.

Handling

På den paradisiska ön Melonia bor den gode trollkarlen Prospero, hans dotter Miranda, poeten William, trädgårdsmästaren Caliban samt albatrossen Ariel som är Prosperos tjänare och budbärare.

På en annan ö, Plutonia, härskar två fabrikörer, Slug och Slagg, som använder barn som arbetskraft i sina vapenfabriker. Slug och Slagg har förstört Plutonia med gifter och avgaser. En dag får de för sig att ta en båt till Melonia för att erövra ön.

Prospero låter Ariel trollo fram en ohygglig storm så att båten sjunker, dock så nära stranden att ingen dör eller skadas. Med på båten finns en fripassagerare, pojken Ferdinand som rymt från fabriken på Plutonia. Han tas väl emot av Prospero och berättar om sina stackars kamrater som tvingas arbeta på fabriken. Under tiden råkar den fumlige trädgårdsmästaren Caliban spillta ut för många droppar av Prosperos kraftelixir vilket gör att allt grönskar och blommor med oerhörd kraft i växthuset. En tomatplanta antar övernaturliga dimensioner och Caliban flyr för att inte behöva förklara sig inför Prospero.

Slug och Slagg som också spolats i land på Melonia lyckas lura Caliban med sig till Plutonia. De vill komma åt kraftelixiret för att göra sina maskiner ännu starkare och på så sätt ta över hela världen. Prospero, Ferdinand, Miranda, William och Ariel får reda på att Caliban blivit kidnappad och bestämmer sig för att göra slut på Slug och Slaggs makt och befria barnen på Plutonia.

Miranda använder sina magiska krafter till att förvandla alla barn till fåglar så att de kan flyga ut genom fabriken smala gallerfönster. William har under tiden hittat en gammal teater där han tillsammans med de andra spelar upp Shakespeares *Stormen*. Alla fåglar blir till barn igen och samlas för att se Williams pjäs. Caliban dricker Prosperos kraftelixir och bli en jätte som gör upp med Slug och Slagg. Det hela resulterar i en stor översvämning och tillsammans med fabriken och slutligen hela Plutonia försvinner skurkarna ned i djupet. Teaterhuset är nära att följa med i vattenvirvlarna men Caliban räddar hela huset och alla inuti och ser till att föra dem tillbaka till Melonia.

Vårt hem och miljön

De två öarna Melonia och Plutonia är varandras motsatser. På Melonia lever man i sämja med varandra och i harmoni med naturen. På Plutonia råder profittänkande och fångenskap, och naturen är helt död. Melonias konstnär William klär växandets under i poesi:

*Här härskar Prospero, en trollkarl av den goda sorten.
Jag vet en dæld där timjan står i flor
och nickande viol bland liljor gror.
Där kaprifolium sitt svala loft
slår upp bland rosors och jasminers doft.
Här ser vi vårt skafferi,
Prosperos trädgård, ett rent trolleri.
Potatis och pumpa växer här,
päron och citroner där.
Fikon, druvor och oliver,
mandlar, gurka och endiver.
Rika tegar, äng i blomma,
loft och lada aldrig tomma.
Druv och klasars tunga börda,
frukt på stängel jämt att skörda.*

Så här beskriver Prospero Plutonia för Miranda:

”På andra sidan havet ligger Plutonia, den svarta ön, en gång för länge sedan lika grönskande och skön som denna plats på jorden. Men genom skurkars snikenhet och streck blev ön förgiftad. Maskiner slamrar både natt och dag och bolmar rök och sot och svavel. Där växer inte längre något grönt, men hela ön har börjat rosta och sjunker snart till havets botten.”

- Hur ser de två öarna ut, och varför? Försök att minnas vilka färger de har och vad som finns på öarna. Hur skiljer sig Melonia och Plutonia från varandra i filmen? Varför heter de Melonia och Plutonia?
- Hur bor folket på Melonia? Hur tror ni att barnen bor på Plutonia innan de blir räddade av Miranda och Ferdinand? Vem eller vilka arbetar på Melonia respektive Plutonia? Vad gör de? Vad står öarna för?

Vårt hem och miljön

Jorden har funnits i cirka 4 800 miljoner år. Som art kom vi människor till för 1-2 miljoner år sedan. Om man skulle spela in Jordens historia som en långfilm på 90 minuter skulle människan endast vara med i några av filmens sista sekunder. Under denna korta tid har vi bildat samhällen, lärt oss fiska och jaga, lärt oss konstruera verktyg och maskiner och skapa konst i olika former.

Bild: Per Åhlin

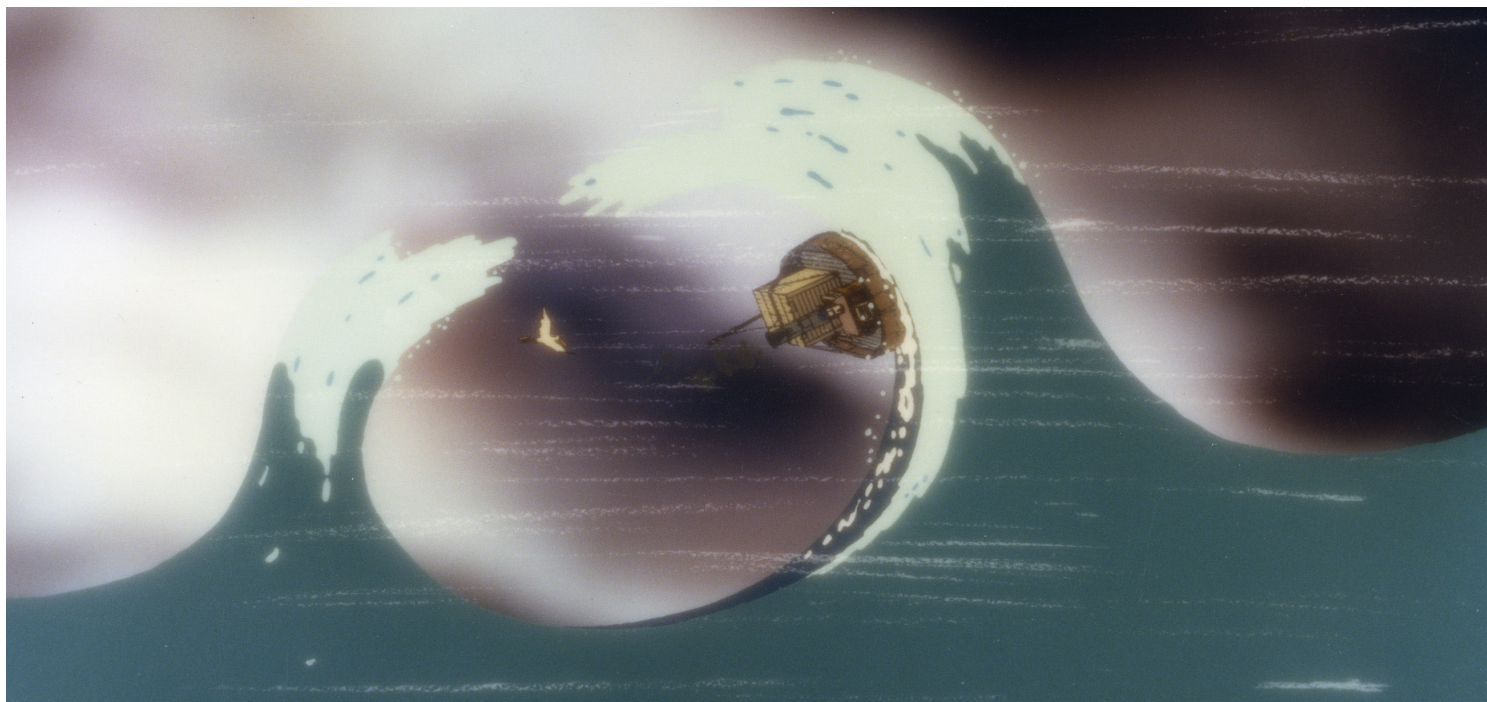

Bild: Per Åhlin

Vi tillhör arten *Homo sapiens sapiens*, människan som är vis och vet att hon är det. Men hur förståndiga är vi egentligen?

Att vi alla ingår i Jordens kretslopp blir klart då man tänker på vad vi människor består av: 66 % vatten, 18 % fett, 14 % proteiner, 2% mineralämnen samt kolhydrater och vitaminer. Allt liv består av levande ämnen som finns på Jorden. Det är fascinerande att tänka på att beståndsdelar som i dag kanske finns inuti dig en gång fanns i den första fisken någonstans i havet. Om tusen år kanske de finns i en blomma som ett barn plockar någonstans på Jorden.

I filmens slutscen sjungs det om Melonia:

*Alla: Melonia, Melonia, hem till vår ö går färden
Melonia, Melonia, vår ö är hela världen*

Miranda: Melonia, Melonia, där forsar vattnet klart och himlen är blå

Melonia, Melonia, det ska vi inte ändra på

*Ferdinand: Å Melonia, Melonia, vi måste akta varje bit
Å Melonia, Melonia, när strax vi kommer dit*

*Rorsman: På Melonia, Melonia, vi stannar alla dar
För Melonia, Melonia, är allt som vi har kvar*

Ett stort problem som omdebatteras idag är klimatförändringarna och hur den globala uppvärmningen hotar vår jord. Bakgrunden är att mängden koldioxid i atmosfären har ökat radikalt sedan industrialismen, främst efter andra världskriget. Till konsekvenserna hör naturkatastrofer som stormar, skogsbränder, höjda vattennivåer och översvämningar. Under FN:s klimatkonferens i Paris 2015 slöts ett globalt avtal om minskade utsläpp av växthusgaser för att begränsa den globala uppvärmningen.

- Diskutera vårt förhållande till naturen. Hur behandlar vi naturen som vi är så beroende av?

- Vilka saker har vår värld gemensamt med Melonia? Vilka med Plutonia? Hur löser man miljöproblemen i filmen?

- Fundera tillsammans på vad som är bra saker i världen och gör en bild gemensamt eller var för sig av en önskeö, en plats som är bra att leva på.

- Vad händer om man rubbar eller skadar kretsloppet? Går det att reparera skadan?

- Idag pratar man ofta om att bidra till ett hållbart samhälle. Försök att komma på några saker som man kan göra till vardags för att skona miljön.

Barnarbete

Slug och Slagg tvingar barn att arbeta i fabriken på Plutonia. I Sverige och i hela Europa förekom barnarbete så sent som för hundra år sedan. Under den industriella revolutionen på 1800-talet användes ofta barn som arbetskraft. Ända in på 1900-talet arbetade barn i tobaks- och tändsticksfabriker, på väverier och i gruvor. Förändringar i tillverkningsprocessen gjorde att maskiner med tiden tog över de okvalificerade uppgifter som barn tidigare hade utfört. Dessutom infördes lagar som reglerade barnarbete och utbildningsväsendet byggdes ut. Synen på barn förändrades också: i dag ska barn leka och gå i skolan.

Enligt FN:s definition räknas barnarbete som allt arbete som utförs av barn mellan 5 och 14 år. Idag finns det omkring 265 miljoner barn i världen som arbetar, varav 170 miljoner av dessa utför arbete som på något vis är skadligt för dem (Rädda Barnen). Barnarbete kan bland annat ske inom familjens jordbruk, som hembiträden eller i farliga fabriker under omänskliga förhållanden. Många barn måste försörja familjen istället för att gå i skolan. Främst förekommer barnarbete i fattiga länder i Afrika, Asien och Latinamerika, men även i Europa och USA finns det barn som tvingas arbeta. Bland dessa finns många ensamkommande flyktingbarn.

De barn som väcker mest uppmärksamhet i västvärlden är de som arbetar inom exportindustrin, till exempel med att knyta mattor, sy kläder och skor och tillverka fotbollar som sedan säljs i de rika länderna. Ofta granskas stora företag i väst och huruvida de har barnarbetare i produktionsleden, samt vilken policy företagen har kring detta. Idag förväntar sig allt fler människor att företag ska ta ett socialt ansvar.

FN:s arbetsorganisation har antagit en barnkonvention som säger att minimiåldern för arbete är 15 år. Konventionen säger att barn ska skyddas från ekonomiskt utnyttjande och från arbete som sannolikt är skadligt, hindrar barnets utbildning eller har negativa effekter för barnets hälsa och dess sociala utveckling.

- Fundera på vad Slug och Slagg gör för att få barnen att arbeta i fabriken. Vilken miljö befinner sig barnen i? Varför tvingas de att arbeta där?

Bild: Per Åhlin

- Vilka är det bortsett från barn som arbetar i fabriken på Plutonia?
- Efter att Miranda har förvandlat barnen till fåglar flyger de alla till teatern där förtrollningen bryts och de blir barn igen. Hur reagerar de när de kommer till teatern och får se William och Ariel och de andra på scenen? Nu är barnen helt fria. Beskriv med några ord vad frihet är.
- Varför är det så viktigt att barn får leka och gå i skolan? Vad mer är viktigt för barn?
- Försök att komma på några anledningar till varför barn tvingas arbeta runtom i världen och vad vi i Sverige kan göra för att motverka det.

Persongalleriet

Resan till Melonia innehåller en brokig skara figurer med olika personligheter och egenskaper.

- Lek med tanken att du är någon av filmens figurer. Låt eleverna rita en bild av den figur hon eller han har valt. Titta på teckningarna tillsammans och diskutera varför var och en just valt sin speciella figur.
- Tänk på utseendet, kläderna och hur figurerna betar sig. Fundera också på vad var och en av personerna vill och om det i filmen blir så som de vill. Är det någon av personerna som förändras under berättelsens gång? På vilket sätt? Varför? Vad har det för konsekvenser? Finns det någon hjälte i filmen?
- Prospero: Vad har Prospero för speciella egenskaper? Hur betar han sig mot Miranda och Ferdinand, och mot Ariel och Caliban? Vad händer med hans trollkraft? Förändras han under filmens gång? I så fall hur?
- Caliban: Beskriv Caliban i början av filmen. Hur pratar han? Hur betar han sig? Vad är det för speciellt med hans utseende? Hur behandlas han av Prospero och Miranda? Vad önskar han mest? Vilka metoder använder Slug och Slagg för att lura honom? Varför blir han stark på Plutonia?

Nedan återges Calibans dialog med Slug och Slagg. Vilka egenskaper hos Caliban kommer fram?

- Ni lurade mig.
- Lurade? Lurade...nej. Vi har planer och du ska hjälpa oss. Du är stark.

- Ni har gott om plats.
  - Vi har mycket mer, vi har planer.
  - Ni har många maskiner.
  - Vi producerar och planerar.
  - Ni har många skorstenar.
  - Jaaa! Och det bolmar och det ryker!
  - Ni har många rör.
  - Som det rinner ur.
  - Ni har många bomber.
  - Vi ska behärska världen.
  - Jag kommer från Melonia.
  - Just, min vän, Melonia. Vi har planer och du ska hjälpa oss.
  - Men... Alla era bomber...
  - Utan bomber ingen strategi. Vi har planer. Melonia ska bli vårt. Där finns krafter.
  - Där finns meloner och citroner.
  - Där finns krafter.
  - Där flyger fåglar och surrar bin.
  - Där forsar vattnet klart och himlen är blå.
  - Det kan vi ändra på! I den stora borsten ska vi finna den stora kraften.
  - Ingen ska härska över Melonia.
  - Trollkarlen Prospero då?
  - Prospero. Varken hans trollerier eller era bomber ska tämja mig.
  - Vi har bomber, kulor och kanoner.
  - Ni är galna.
  - Framtiden är vår! Vi ska förgöra dig!
- Slug och Slagg: Tänk på Slugs och Slaggs rum. Vilka saker finns det där? Vad berättar sakerna om dem? Hur betar de sig mot barnen på fabriken? Tänk på hur de pratar med Caliban. Vad avslöjar de om sig själva?
  - Miranda och Ferdinand: Försök att beskriva vad som är viktigt för Miranda och Ferdinand. Vad har de för egenskaper? Hur kunde Miranda trola?
  - William: Beskriv William. Vad är det för slags figur? Berätta om hans hem. Vad gör han på stranden? Vad tror ni att han älskar mest i livet?
  - Ariel, kapten Julgransfot, Kockan och Rorsman: De är bifigurer som är humoristiska på sitt eget sätt. Försök minnas roliga saker som händer dem.

Manusarbetet

Resan till Melonia är Per Åhlin's fria fantasi kring William Shakespeares skådespel *Stormen*. Per Åhlin tyckte sig finna en motsättning mellan civilisation och en mer paradisisk, naturlig tillvaro i dramat som han använde till att skriva en synopsis till *Resan till Melonia*. Tillsammans med Karl Rasmusson plockade Per Åhlin ut repliker ur *Stormen* som de trodde att de skulle ha användning av.

- Det blev likt ett stort pussel av lappar som sattes upp på väggen. Sedan började vi framifrån och försökte få en dramaturgi som skulle fungera på en cirka 80 minuter lång film. Jag ville ha en historia som verkligen höll och som inte bara var en formell övning med roliga figurer.

Bildmässig inspiration till filmen hämtade Per Åhlin hos Jules Vernes *Maskinön*. Ursprungligen ville han förlägga handlingen till industrialismens barndom och dess maskinglädje.

- Då fanns en naivitet i sättet att se på utvecklingen som påminner om Prospero och hans experiment på Melonia. Att tro på utvecklingen utan att tänka på konsekvenserna märks också hos Slug och Slagg som inte är enbart elaka. De tror i sin oskuldssfullhet på sin värld, säger Per Åhlin.

- Håller ni med om att Slug och Slagg inte bara är elaka? Vad har de för framtidsvision? Vad bygger de i fabriken, och varför är de så intresserade av "kraftsoppan"?

- Försök att minnas musiken i filmen. Hur används den tillsammans med det vi ser?

Här kan du som lärare spela upp andra välkända exempel på filmmusik (till exempel från *Star Wars*) och prata vidare om filmmusikens funktion.

- En annan inspirationskälla till filmen är *Oliver Twist*. På vilket sätt märks det?

Om cellanimation

Regissören Per Åhlin har själv skapat figurerna till sin film. Deras röster har talats in på band av skådespelare, och teckningarna har sedan "satts i rörelse", det vill säga animerats av en skara animatörer och mellantecknare. Vissa komplicerade scener har gjorts i en studio som har utrustning för att göra så kallade specialeffekter. En sådan scen finns till exempel i filmens början där båten gungar på vågorna i stormen. De jättelika vågorna är ett bra exempel på hur man i animation kan utnyttja överdrifter. Ett annat sådant exempel är tomatplantan som växer ut ur växthuset.

Förvandlingar är ett annat berättargrepp som vi ofta möter i animation. I *Resan till Melonia* finns flera exempel på förvandlingar: Miranda förvandlar barnen till fåglar, Prospero förvandlar ett äpple till en gurka och en sten till en kork.

- Försök att tillsammans minnas exempel på överdrifter, förvandlingar och överraskande eller tokiga händelser.

- *Resan till Melonia* kom ut 1989. Hur skiljer den sig från dagens animerade filmer?

- Gör flipperbilder för att se hur man kan åstadkomma rörelse.

Stormen

Stormen (The Tempest) betraktas av de flesta forskare som William Shakespeares sista verk. Detta både vemodiga och burleska sagospel utspelar sig under ett enda dygn och skrevs troligen mellan 1610 och 1611. Den uruppfördes den 1 november 1611 i Whitehall för kung James och dennes hov.

Shakespeare hade hämtat sin inspiration till *Stormen* från samtida reseskildringar som beskrev den nya världen som européerna upptäckt, exempelvis Sylvester Jourdans *A Discovery of the Bermudas, otherwise called the Ile of Devils*.

I *Stormen* är Prospero rättmätig hertig av Milano som blivit förvisad ut ur staden av sin bror Antonio. Tillsammans med sin dotter Miranda lever Prospero som även är trollkarl på en förtrollad ö och med hjälp av sin magik friger han anden Ariel som varit fånge hos trollkvinna Sycorax.

Caliban är Sycorax son och blir Prosperos slav. Brodern Antonio och hans hovfolk överraskas av en storm som Prospero skapat. De kastas överbord och driver upp på stranden till den förtrollade ön. Nykomlingarnas ankomst skapar förvecklingar som så småningom leder till en försoning. Under pjäsens gång gör Caliban, som endast är till hälften mänsklig, uppror för att sedan inse sitt misstag. Ariel, den övernaturliga varelsen, hittar ett sätt att återfå sin frihet. Prospero får slutligen tillbaka sin hertigtitel och sin politiska auktoritet och förlåter alla.

Shakespeare på film

Enligt Guinness rekordbok är Shakespeare den författare vars verk har blivit mest filmatiserade. Det kommer ständigt nya filmer där hans pjäser tolkas på nya sätt, mer eller mindre fritt. En viktig orsak till Shakespeares popularitet är att hans pjäser ofta tar upp stora ämnen som alltid är lika aktuella, såsom omöjlig kärlek, politisk makt och moral. Därför kan de också omtolkas och plockas in i en modern miljö, även om språket bevaras. På så vis har Shakespeare fortsatt att inspirera även till filmer för ungdomar. Ett par exempel på det är *Tio orsaker att hata dig*, som bygger på pjäsen *Så tuktas en argbigga*. *Romeo & Julia*, *Hamlet*, *Richard III* och *Köpmannen i Venedig* är andra exempel på kända filmatiseringar.

I filmen ska William sätta upp pjäsen *Stormen*. Precis som pjäsen, inleds filmen just med en storm. Jämför teater och film med varandra. Vad finns det för skillnader och likheter? Varför är just Shakespeares pjäser och dess filmatiseringar så kända?

Resan till Melonia utspelar sig någonstans mellan verklighet och fantasi. Språket är samtidigt väldigt influerat av Shakespeare. Hur påverkar det filmen? Blir den lättare eller svårare att förstå? Var går gränsen mellan fantasi och verklighet?

- Upplevde ni filmen som obehaglig, komisk eller på något annat vis?

- Tänk på filmens förtexter. Vad påminner de om?

Det har hävdats att Shakespeare identifierar sig med Prospero och gestaltar sin egen konstnärsproblematik, att Prospero skulle vara ett självporträtt. När denne i slutet av dramat lägger ned trollstaven är det Shakespeare som säger farväl till diktkonsten.

- Vad kan det finnas för likheter mellan en konstnär och en trollkarl?

Tips på fördjupning

Böcker

Jordad : enklare liv i kollapsens skugga (David Jonstad, Ordfront förlag, 2016)

Jord: Fakta och funderingar om vår planet Jorden (Håkan Wallander, Atalntis, 2012)

100 sätt att levak limatsmart (Helena Jansson, Mattias Henrikson, Ordalaget bokförlag, 2009)

Filmer

Darwins mardröm, (Hubert Sauper, 2004)

Flerfaldigt prisbelönad film som handlar om effekterna av den implanterade rovfisken, nilaborren, i Tanzanias Lake Victoria. Fisken har utplånat allt annat liv i vattnet och exporteras till Europa, medan tanzanierna får livnära sig på skroven som blir över

Home (Yann Arthus-Bertrand, 2009). Dokumentär helt bestående av fotografi taget från luften, runt om på jorden. Filmen skildrar den diversitet som präglar livet på jorden och hur mänskligheten hotar dess ekologiska balans.

Imorgon (Cyril Dion, Mélanie Laurent, 2015). Fransk dokumentär som fokuserar på människorna som kommer med lösningar, förslag och åtgärder. Vi möter människor från tio olika länder och tre kontinenter som ägnar sina liv åt att rädda vår planet.

Produktionsuppgifter

Sverige 1989

Manus: Per Åhlin och Karl Rasmusson

Design, regi och klippning: Per Åhlin

Musik och musikmix: Björn Isfält

Dialogregi: Per-Arne Ehlin

Röster

Allan Edwall, Robin Carlsson, Olle Sarri, Tomas von Brömssen, Ernst Günther, Jan-Olof Strandberg, Ingvar Kjellson, Eva Rydberg, Hans Alfredson, med flera.

Tekniska uppgifter

Speltid: 104 minuter

Censur: Barntillåten

Resan till Melonia är digitalt restaurerad av Svenska Filminstitutet. Boka filmen för skolbiovisning via filminstitutet.se/sv/fa-kunskap-om-film/digitalisering-av-filmarvet/filmer

Redaktion

Text: Marja Seilola, Mariela Du Rietz och Johanna Lagerkranser

Redaktör: Anna Håkansson

Svenska Filminstitutet, oktober 2016

Kontakt

filmiskolan@filminstitutet.se

filminstitutet.se/filmpedagogik

Observera

Filminstitutet kan inte garantera att filmen finns i distribution sedan den har slutat visas på ordinarie biografrepertoar. Via filminstitutet.se/boka-skolbio kan du lära dig mer om hur du hittar och bokar film för visningar i lärande sammanhang.